

Datum

2021-03-11

Vår referens

Ilona Holmgren

Utredningssekreterare

ilona.holmgren@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Motion av Magnus Olsson (SD) om att avgiftsbelägga tolktjänster STK-2020-819

Sammanfattning

Magnus Olsson (SD) föreslår i en motion att införa avgift för tolktjänster i kommunen. Motionären yrkar på att uppdra åt berörda nämnder att utreda ett införande av avgifter för tolktjänster, för personer som vistats i Sverige i mer än två år samt att efter genomförd utredning ge berörda nämnder i uppdrag att införa avgifter för tolktjänster. Motionären vill ge undantag för den enskilde som är synskadad, hörselskadad eller talskadad.

Yttranden har inhämtats från arbetsmarknads- och socialnämnden, funktionsstödsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, servicenämnden och stadsbyggnadsnämnden. Samtliga hänvisar till myndigheters ansvar enligt lag och föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen. Förslaget är att avslå motionens två yrkanden.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige avslår Magnus Olssons (SD) motion om att utreda och avgiftsbelägga tolktjänster.

Beslutsunderlag

- Motion av Magnus Olsson (SD) om att avgiftsbelägga tolktjänster
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 210322 Motion av Magnus Olsson (SD) om att avgiftsbelägga tolktjänster
- Remissvar från servicenämnden
- Servicenämnden beslut 201124 § 126 med Reservation (SD)
- Remissvar från hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
- Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslut 201127 med Reservation (SD) och Särskilt yttrande (M+C)
- Remissvar från stadsbyggnadsnämnden
- Stadsbyggnadsnämnden beslut 201210 § 389 med Särskilt yttrande (M) och Muntlig reservation (SD)
- Remissvar från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslut 201216 § 161 med Reservation (SD)

- Remissvar från arbetsmarknads- och socialnämnden
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 201217 § 379 med Reservation (SD)
- Remissvar från funktionsstödsnämnden
- Funktionsstödsnämnden beslut 201214 § 161 med Reservation (SD) och Särskilt yttrande (MP)
- Remissvar från förskolenämnden
- Förskolenämnden beslut 201215 § 153 med Reservation (SD)
- Remissvar från grundskolenämnden
- Grundskolenämnden beslut 201218 § 190 med Reservation (SD)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-03-22

Kommunstyrelsen 2021-04-07

Kommunfullmäktige 2021-04-29

Beslutet skickas till

Motionären

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Funktionsstödsnämnden

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Servicenämnden

Stadsbyggnadsnämnden

Ärendet

Magnus Olsson (SD) föreslår i en motion att:

- I enlighet med motionens intentioner, uppdra åt berörda nämnder att utreda ett införande av avgifter för tolktjänster, för personer som vistats i Sverige i mer än två år.
- Efter genomförd utredning, ge berörda nämnder i uppdrag att införa avgifter för tolktjänster, samt att ge undantag för den enskilde som är synskadad, hörselskadad eller tal-skadad.

Motionären uttrycker att tolkkostnader i Sverige ökar och att det vore rimligt med tidsbegränsad lagstadgad rätt till skattefinansierade tolktjänster. Motionären anser att Malmö stad ska ta ut avgifter för tolktjänster av personer som vistats i Sverige mer än två år och att en avgift blir ett ekonomiskt incitament för nyanlända att lära sig svenska språket.

Synpunkter har inhämtats från arbetsmarknads- och socialnämnden, funktionsstödsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, servicenämnden och stadsbyggnadsnämnden.

Remissinstansernas yttranden

Samtliga nämnder föreslår kommunfullmäktige avslå motionen i sin helhet. Samtliga nämnder hänvisar till förvaltningslagen (2017:900) och myndigheternas ansvar att använda tolk. Utöver

det sammanfattas i korthet nämndernas yttranden nedan. Yttranden i sin helhet bifogas ärendet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Nämnden lyfter fram skärpningen vid senaste ändring av förvaltningslagen från *bör* till *ska* om myndigheters ansvar att använda tolk. De uttrycker att kommunallagen (2017:725) ger kommuner rätt att ta ut avgift när det följer av annan lagstiftning och att avgift för tolk anses lagstridigt.

Skriftlig reservation Sverigedemokraterna.

Funktionsstödsnämnden

Nämnden uttrycker möjligheten för kommunen att ta ut avgift enligt kommunallagen, men bara om det är reglerat i annan lagstiftning och en reglering enligt lag om avgift för tolk finns inte. Nämnden poängterar vikten av tolkstöd för personer med funktionsnedsättningar med annat förstaspråk än svenska.

Skriftlig reservation Sverigedemokraterna

Särskilt yttrande Miljöpartiet

Förskolenämnden

Nämnden hänvisar till kommunallagen om kommunens rättigheter att ta ut avgift, en rätt som inte finns för tolkning.

Skriftlig reservation Sverigedemokraterna

Grundskolenämnden

Nämnden hänvisar till förvaltningslagens förarbeten om den enskildes rätt och det allmännas skyldighet. I grundskolan används tolk när det krävs i kontakter med vårdnadshavare. Nämnden framför vikten av rätt information i samarbetet mellan skola och vårdnadshavare.

Skriftlig reservation Sverigedemokraterna

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Nämnden anlitar tolk, använder språkkompetenser inom verksamheterna till vardagskommunikation, redogör för sina kostnader och lyfter fram myndigheters serviceskyldighet. I nämndens yttrande till SOU 2018:83 Betänkandet Att förstå och bli förstådd ansågs tolken viktig för att säkerställa fungerande kommunikation. Nämnden uttrycker att ansvaret åligger myndigheten, att försäkra sig om att den enskilde får rätt förutsättningar och därmed har myndigheten även ansvar för kostnaderna. Bedömningen är att det inte är lämpligt eller möjligt att genomföra förslaget.

Skriftlig reservation Sverigedemokraterna

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Nämnden lyfter fram kommunallagens reglering om avgifter och att det saknas reglering i annan lagstiftning att ta ut avgift för tolk. De hänvisar till sin målgrupp och behovet av tolkstöd för personer med svenska som andraspråk vid stigande ålder och demenssjukdomar.

Skriftlig reservation Sverigedemokraterna

Särskilt yttrande Moderaterna och Centerpartiet

Servicenämnden

Nämnden hänvisar till myndigheters skyldighet att använda tolk och översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta vara på sin rätt. De presenterar tolkkostnader och ansvarar för Serviceresor där tolktjänster används vid behov i samband med ansökan om färdtjänst och riksfärdtjänst.

Skriftlig reservation Sverigedemokraterna

Stadsbyggnadsnämnden

Nämnden uttrycker rätten till tolkning, översättning och det allmännas ansvar för kostnader. De lyfter fram Malmö som finskt förvaltningsområde och lagen om nationella minoriteter. Tydligast tolkbehov uppträder vid ansökan om bygglov eller bostadsanpassningsbidrag. Bristande tolkning och översättning anses i dessa fall kunna leda till att andra enskilda parter kan påverkas. Ett fåtal tolkbehov har förekommit de senaste åren och översättningar utan sekretesshänsyn har kunnat tillgodoses genom att anställda har haft språkkunskaper.

Reservation Sverigedemokraterna

Särskilt yttrande Moderaterna

Bakgrund

Lagstiftning om språk och/eller avgifter relaterat till motionen

- *Regeringsformen* uttrycker det allmännas ansvar att motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra förhållanden som gäller den enskilde som person.
- Enligt *kommunallagen (2017:725)* ska kommunen behandla sina medborgare lika och det finns en skyldighet att upprätthålla rättssäker, likställd behandling. För tjänster eller nyttigheter som kommuner är skyldiga att tillhandahålla får avgifter bara tas ut om det följer av lag eller annan författning.
- *Förvaltningslagen (2017:900)* uttrycker myndigheternas ansvar för tolk och att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna tillvara ta sin rätt. Det framgår att *En myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska*. I förarbeten uttrycks att tolk ska användas på bekostnad av myndigheten i viktiga ärende där den enskilde ska kunna ta vara på sin rätt.
- *Språklagen (2009:600)* uttrycker det allmännas särskilda ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken, att individer kan utveckla och använda det svenska teckenspråket eller att de med annat modersmål ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.
- *Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk* uttrycker rätten att använda minoritetsspråk.

Pågående utredningar relaterade till motionen

SOU 2018:83 Att förstå och bli förstörd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk föreslog bland annat en ny tolklag, ökad professionalisering inom yrket och att barntolkning förbjuds och regleras i lag. Enligt ärendet kan det vara svårt utan professionella tolkar att garantera tolkningens

oberoende, att säkra kvalitet i samtalet och att korrekt information överförs. Ärendet var inte färdigbehandlat 2020.

SOU 2020:66 Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk lämnar förslag på remiss våren 2021 angående den kommunala vuxenutbildningen svenska för invandrare (sfi). Utredningen analyserar hur sfi-elever ska erbjudas en utbildning som motsvarar deras behov, förbättra genomströmningen inom sfi och underlätta övergången till andra utbildningar. Betänkandet föregicks av en promemoria¹ till vilken Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden lämnat synpunkter 2019 (GYVF-2019-3321).

Forskning och rapporter

Rapporten *Hur man lär sig svenska som vuxen*² behandlar modersmål eller förstaspråk³ och andraspråk⁴. Enligt rapporten går det vanligtvis snabbare att lära ett andraspråk om modersmålet är nära besläktad med svenskan, om personen kan flera språk, är ung och träffar många svenskar. I svenska språket finns ljud och grammatiska drag som anses svårare att lära sig. Utbildningsbakgrund, språkanvändning, deltagande i praktik med mera påverkar inläringen.

Forskning⁵ visar att inlärningshastighet vid andraspråksinläring hos vuxna varierar dramatiskt och beror på många omständigheter. I vuxen ålder påverkas inläringen av ett nytt språk av en mängd olika faktorer på samhälls-, grupp- och individuell nivå, en del utanför individens kontroll.

Forskningen⁶ pekar även på att så länge hög arbetslöshet, bristande integration och språkkunskaper blir den enskilda individens eller språkundervisningens ansvar, leds uppmärksamheten bort från andra komplexa brister på samhällsnivå.

En rapport⁷ visar att språkinläringen påverkas av och blir lättare om språket (exempelvis engelska, franska eller spanska) har förekommit i ursprungslandet. Hög utbildning från ursprungslandet underlättar förmågan att lära sig nya språk. De språkliga färdigheterna påverkas och avtar med stigande ålder vid invandringstillfället.

Tolkavgift i Danmark

Danmark⁸ införde avgift i hälso- och sjukvården för tolkning av främmande språk för personer som har bott i Danmark i mer än tre år. Enligt lagen ska läkaren bedöma om tolk är nödvändig för behandlingen. Undantagna grupper är de danska minoritetsgrupperna och personer som har svårt att förvärva och tillämpa danskan.

¹ På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk. Promemoria av Utredningen för Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (KLIVA), Stockholm 2019

² Hur man lär sig svenska som vuxen, Myndigheten för skolutveckling om språkutveckling 2003

³ Språk som används före tre års ålder benämns förstaspråk eller modersmål.

⁴ Språk som individer lär sig efter tre års ålder benämns andraspråk. Begreppet används även för tredje, fjärde osv språk som individen lär sig.

⁵ Flerspråkighet – en forskningsöversikt, från Vetenskapsrådet 2012

⁶ Lindberg och Sandwall 2007

⁷ Enkla jobb och kunskaper i svenska – nycklar till integration? Simon Ek Mats Hammarstedt Per Skedinger 2020

⁸ Tolkgebyrloven Danmark 2018

Erfarenheter⁹ visar att tolkningssavgiften skapat mer ojämlikhet i hälsa, byråkratin har ökat och ökade risker bedöms med felaktig diagnostik och behandling. Patienter väljer bort konsultationen på grund av avgiften och släktingar med bristfälliga språkkunskaper används till tolkar. De svagaste grupperna i samhället påverkas och riskerar utveckla allvarligare sjukdomar än de annars gjort.

Region Blekinges beslut om avgift för tolk

Blekinge regionfullmäktige fastställde 6 november 2019 en regionplan med budget 2020. I planen fick regionstyrelsen uppdraget att under 2020 utreda eventuella avgifter för tolktjänster efter etableringstiden. Uppdraget var inte slutbehandlat 2020.

Stadskontorets bedömning

Bestämmelser i bl.a. regeringsformen, kommunallagen och förvaltningslagen fastställer fundament som är styrande för all offentlig verksamhet vad gäller språk, tolkning och avgifter. I kommunal verksamhet är tillgången till tolken av betydelse för både personalen och för den enskilda individen som behöver tolk, vilket bekräftas av nämnderna.

Forskningen visar att kommunikation, språk och andraspråksinlärning är komplext och tar tid. Danska erfarenheter visar att avgift för tolk riskera att kosta mer med felaktiga eller upprepade insatser.

Stadskontoret gör bedömningen att förslaget inte är genomförbart enligt lag och att det saknar gynnsamma konsekvenser för kommunala verksamheter och enskilda kommuninvånare. Stadskontoret föreslår att avslå motionen i enlighet med vad som framförts av nämnderna, med bakgrund i lagreglering och vad som framförts i ärendet.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att avslå motionen.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör

⁹ Egenbetalning för tolkebistånd, Lægers erfaringer med ordningen, Lægeforeningen og Institut for Menneskerettigheder 2019.